

Antwoord van Gedeputeerde Staten op vragen van

J.H. DE Vree (PVV)
(d.d. 23 maart 2022)

Nummer
3833

Onderwerp
Onteigening agrarische bedrijven

Aan de leden van Provinciale Staten

Toelichting vragensteller

In een tweet op Twitter van dhr. Arie Verhorst (melkveehouder/akkerbouwer en voorzitter LTO Noord in Zuid-Holland) valt te lezen dat voor zogenaamde natuur in de Krimpenerwaard de nodige agrariërs worden onteigend. (*)

De rechtbank in Den Haag heeft namelijk op 23 februari jl. vervroegd de onteigening uitgesproken op verzoek van de gemeente Krimpenerwaard inzake het bestemmingsplan Natuurgebied Veenweiden Krimpenerwaard. De provincie Zuid-Holland ondersteunt met subsidies en inzet van expertise de Gebiedsovereenkomst Veenweiden Krimpenerwaard.

Hoewel de rechter heeft gesproken, maakt de PVV zich grote zorgen om de vervroegde onteigening. Onze fractie heeft zich altijd zeer kritisch uitgesproken tegen het omvormen van waardevolle agrarische gronden ten bate van "Made in China" natuur, aangezien de agrarische sector niet alleen de Nederlandse bevolking voedt, maar ook een belangrijke exporteur en banenmotor is.

Daarbij komt dat het vaak prachtige familiebedrijven zijn die al generaties worden gerund.

Het inzetten van het zware onteigeningsinstrument t.b.v. van nepnatuur vindt onze fractie dan ook zeer onwenselijk, zeker in het licht van de enorme voedselcrisis die dreigt door de oorlog tussen Rusland en de Oekraïne.

Ondergetekende wil dan ook graag onderstaande vragen aan het College stellen.

- 1. Deelt u de mening, kijkende naar de enorme gevolgen van de oorlog tussen Rusland en de Oekraïne, dat gemeenten en de provincie niet alleen hun ambities m.b.t. natuurcreatie moeten afzwakken, maar ook geen gebruik meer moeten maken van het zware onteigeningsinstrument? Zo nee, waarom niet? Graag een gemotiveerd antwoord.*

Antwoord

De Krimpenerwaard is een bijzondere plek. Om het unieke veenweidelandschap te behouden en versterken, realiseren we samen met boeren 2.250 hectare nieuwe natuur.

Met de natuurontwikkeling beogen we meerdere doelen ineens te bereiken: herstel van de weidevogelstand en de biodiversiteit van het veenweidelandschap, verbetering van de waterkwaliteit, de leefomgeving (nog) aantrekkelijker maken, bodemdaling tegengaan. En we versterken de recreatie in onze groene waard. Bij dit alles is plaats voor toekomstgerichte landbouw. Wij zijn vastbesloten deze ontwikkelingen te realiseren vanwege het grote belang van genoemde doelen.

De gevolgen van de oorlog tussen Rusland en de Oekraïne zijn ernstig op allerlei fronten. Deze oorlog heeft (voor de landbouw) echter vooral impact op de invoer van brandstoffen en veevoer. Dit proces in de Krimpenerwaard van plaatselijke extensivering van het agrarisch grondgebruik vermindert juist de vraag daarnaar. Wij zien hierin dan ook geen aanleiding tot heroverweging van genomen besluiten over de omvorming van landbouwgebied in natuurgebied met agrarisch medegebruik binnen de Krimpenerwaard.

Over deze natuurontwikkeling en de inzet van diverse instrumenten -met onteigening als uiterste middel- is al langer geleden besloten door de provincie Zuid-Holland, de gemeente Krimpenerwaard en het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard. Dat was een zorgvuldig proces van tientallen jaren in de Krimpenerwaard met uitgebreide raadpleging van betrokkenen in het gebied. De gemaakte afspraken bieden juist helderheid en perspectief voor de agrariërs. Het maakt een einde aan de onzekerheid in het gebied. Wij horen daarop ook veel positieve reacties. Onteigening is alleen mogelijk op gronden waarvan is aangetoond dat die cruciaal zijn voor de leefgebieden van de voor dit gebied kenmerkende planten en dieren. Dat is dus een heel zorgvuldige afweging, die ook laat zien hoe nodig deze natuurontwikkeling is en waarom het dus belangrijk is dat die doorgaat. Juridisch is het in Nederland zo geregeld dat alleen volledige schadeloosstelling kan worden geboden aan grondeigenaren als onteigening daarbij als uiterste middel kan worden ingezet. Op deze manier zorgen we dat er meer ruimte is voor goede financiële compensatie aan agrariërs die niet mee willen of kunnen doen. Terwijl we de boeren die mee willen werken aan de voorgestane ontwikkelingen volop faciliteren in de transitie naar een toekomstgerichte, meer natuurinclusieve landbouwbedrijfsvoering. Het programma Veenweiden Krimpenerwaard wil een voorbeeld zijn van hoe natuur en landbouw weer beter met elkaar in balans zijn te brengen. In het gebied van 2.250 hectare blijft ruimte voor agrarisch medegebruik bij de uitvoering van natuurbeheer. Er blijft plek voor koeien en ander vee. Ruim 20 agrarisch ondernemers en grondeigenaren doen mee. Ze maken plannen voor natuur op hun grond en voeren die uit. Ze combineren dus hun agrarisch bedrijf met natuurbeheer. De overige gebieden in de Krimpenerwaard (bijna driekwart van de open polder) blijven net als nu in agrarisch gebruik met landbouw als hoofdfunctie.

2. *Kunt u aangeven hoeveel lokale werkgelegenheid en voedselproductie verloren gaat door het onteigenen van de agrarische bedrijven die in de betreffende tweet worden genoemd? Zo nee, waarom niet? Graag een gemotiveerd antwoord.*

Antwoord

De gevolgen voor de lokale werkgelegenheid van natuurontwikkeling zijn op basis van de beschikbare informatie alleen in algemene zin aan te geven en uiteenlopend. Agrarisch grondgebruik blijft, maar wordt in het natuurgebied geëxtensiverd. Lokaal kan dat leiden tot iets minder werk in de landbouw. Anderzijds is er meer werk in het natuur- en landschapsbeheer, ook voor landbouwers in verband met een natuurinclusieve bedrijfsvoering. Daarvoor is natuurbeheersubsidie en het perspectief op een betere prijs voor natuurproducten.

Ook de gevolgen voor de voedselproductie zijn divers. Enerzijds is er minder omvangrijke productie zoals van melk en rundvlees. Anderzijds is er sprake van de levering van natuurproducten van hogere kwaliteit.

3. *Bent u bereid, mocht het onteigeningsinstrument onverhoopt toch in de 'gereedschapskist' blijven zitten, bij alle onteigeningen van agrarische bedrijven in de provincie Zuid-Holland t.b.v. 'natuur' zo duidelijk mogelijk aan de Staten te laten weten hoeveel lokale werkgelegenheid en voedselproductie verloren gaat? Zo nee, waarom niet? Graag een gemotiveerd antwoord.*

Antwoord

Het onteigeningsinstrument is en blijft het uiterste middel om nieuwe natuur te realiseren en wordt in de praktijk weinig toegepast. Deze toepassingsmogelijkheid wordt steeds goed en evenwichtig gemotiveerd. We letten daarbij onder meer op de diverse ecologische, economische en andere maatschappelijke belangen, alsook de belangen van de grondeigenaren. Op aspecten als lokale werkgelegenheid en voedselproductie wordt ingegaan voor zover dat relevant is in de onderbouwing van de besluitvorming over de toepassing van het onteigeningsinstrument of in de onderbouwing van onteigeningszaken.

4. *Bent u bereid, in het verlengde van vraag 3, dit met terugwerkende kracht ook te doen voor alle onteigeningen die in deze collegeperiode binnen onze provincie hebben plaatsgevonden? Zo nee, waarom niet? Graag een gemotiveerd antwoord.*

Antwoord

Zoals bij 3 is aangegeven, wordt bij elke onteigening een zorgvuldige afweging gemaakt van de diverse belangen. Het is ons inziens niet gewenst en ook niet in belang van direct betrokkenen om nader in te gaan op individuele afgesloten of lopende onteigeningszaken.

5. *Kunt u aangeven hoeveel middelen de provincie Zuid-Holland tot nu toe in totaal heeft ingezet en nog gaat inzetten m.b.t. subsidies, expertise en eventuele andere zaken voor de Gebiedsovereenkomst Veenweiden Krimpenerwaard? Graag een gemotiveerd antwoord.*

Antwoord

Het totale beschikbare budget voor de uitvoering van de Gebiedsovereenkomst Veenweiden Krimpenerwaard bedraagt per 31 december 2021 € 97 miljoen. Inbegrepen in dit bedrag is ondersteuning van landbouwers die willen meewerken aan deze ontwikkeling door een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering via advisering over alle relevante aspecten, langdurige beheersubsidies en investeringssubsidies in zowel de inrichting als bedrijfsmiddelen. Van het budget is inmiddels (stand van zaken 1 januari 2022) € 29 miljoen uitgegeven aan werkvoorbereiding, grondverwerving, inrichting etc.

6. *Kunt u, in het verlengde van vraag 5, aangeven of de provincie op welke manier dan ook betrokken was bij de onderhandelingen die uiteindelijk hebben gerealiseerd in onteigening? Zo ja, op welke wijze en wat heeft de provincie allemaal gedaan om onteigening te voorkomen? Graag een gemotiveerd antwoord.*

Antwoord

Medewerkers van de provincie Zuid-Holland hebben namens de gemeente Krimpenerwaard de gesprekken gevoerd over aankoop (op basis van volledige schadeloosstelling) en/of zelfrealisatie. Dit overlegtraject loopt al vanaf eind 2017. Met wederpartijen is zeer intensief overlegd over mogelijke afspraken, wat in de meeste gevallen ook tot overeenstemming heeft geleid. Ook nu nog wordt veel energie gestoken in pogingen om tot overeenstemming over verwerving en/of zelfrealisatie te komen.

7. *In het draadje van de genoemde tweet valt te lezen dat in de laatste fase met het mes op de keel is onderhandeld zonder resultaat. Kunt u zo gedetailleerd mogelijk aangeven voor alle genoemde bedrijven hoe de onderhandelingen hebben plaatsgevonden? Graag een gemotiveerd antwoord.*

Antwoord

Verwerving is geen doel op zich; het heeft altijd de voorkeur gehad partijen zelf in staat te stellen de natuur te laten realiseren en beheren. Om zelfrealisatie te faciliteren is een instrumenten-koffer samengesteld. Indien partijen niet willen of kunnen zelf realiseren rest verwerving van de in te richten gronden. Zoals aangegeven wordt sinds 2017 op basis van het bestemmingsplan gesproken met eigenaren. Om zeker de gronden tijdig in eigendom te verkrijgen (2027 moet het gebied zijn ingericht conform afspraken met het rijk) èn om een vergoeding op basis van volledige schadeloosstelling te kunnen bieden, is van overheidswege met steun van de agrarische achterban voor gekozen onteigening als uiterste instrument in te zetten. De onteigeningsprocedure kent termijnen waar we ons aan dienen te houden. Dat resulteert erin dat we momenteel inderdaad overgaan tot dagvaarding wanneer (nog) geen overeenstemming is bereikt. Op individuele bedrijven kunnen we vanwege privacyregelgeving niet apart ingaan. Wel kunnen we één en ander in algemene zin aangeven. De gesprekken over het beschikbaar krijgen van de gronden voor realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) via zelfrealisatie, ofwel grondverwerving op basis van volledige schadeloosstelling.

Vanaf 2017 is minnelijke grondverwerving gestart in overleg met toen 73 eigenaren. Inmiddels is met 45 eigenaren al een overeenkomst voor aankoop gesloten en verwachten we met zeker 20 eigenaren overeenstemming over zelfrealisatie te bereiken. Met de overige eigenaren zijn we nu nog in onderhandeling waarvan bij 7 reeds een verzoekschrift procedure in kader van de onteigening loopt. Hiervan is er met 1 partij overeenstemming en met nog twee partijen hebben we bijna overeenstemming. Het is nog mogelijk dat we met enkele ondernemers geen overeenstemming bereiken over zelfrealisatie. Dit betekent dat deze partijen een laatste minnelijk bod gaan krijgen alvorens we overgaan tot de gerechtelijke onteigeningsprocedure.

8. *Deelt u de mening dat het ronduit zorgwekkend is dat agrariërs zich blijkbaar in een hoek voelden gedrukt en dit negatief afstraalt op zowel de gemeente als de provincie? Zo ja, bent u bereid dit op te nemen met de gemeente en uit te zoeken wat er precies is gebeurd en hoe dit in het vervolg kan worden voorkomen? Zo nee, waarom niet? Graag een gemotiveerd antwoord.*

Antwoord

Wij herkennen ons niet in het beeld dat u schetst. Het besluit om natuur te realiseren binnen de Krimpenerwaard in de hiervoor bestemde gebieden op basis van volledige schadeloosstelling en dus met toepassing van het onteigeningsinstrument was breed gedragen. Inherent aan dit besluit is dat voortzetting van regulier agrarisch grondgebruik geen optie meer is in de gebieden in kwestie. In vervolg op dit besluit hebben de verantwoordelijke overheden zich maximaal ingezet om in goed overleg met de agrariërs en andere grondeigenaren te komen tot realisatie van natuur via zelfrealisatie dan wel grondverwerving. Wij constateren dat dit slechts in enkele gevallen niet lukt en een gerechtelijke uitspraak over onteigening nodig is. Wij realiseren ons dat onteigening een stevig instrument is met veel impact, ook privé. In vrijwel alle gevallen hebben we dus wel eerder overeenstemming bereikt. Er blijft plaats voor agrariërs. De Krimpenerwaard wil een voorbeeld zijn van hoe natuur en landbouw weer beter met elkaar in balans zijn te brengen. In het gebied blijft ruimte voor agrarisch ondernemen, op een manier die de natuur versterkt.

Veel agrarisch ondernemers en grondeigenaren doen mee. Ze maken zelf plannen voor natuur op hun grond en voeren die uit. Ze combineren dus hun agrarisch bedrijf met natuurbeheer. Dat doen ze in afstemming via het door de boeren en particuliere grondeigenaren opgerichte Natuurbeheercollectief Krimpenerwaard.

(*) <https://twitter.com/arieverhorst/status/1502586502441844739?s=12>

Den Haag, 19 april 2022

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit